

מסתערות למרות הכול

מול טיעונים השבים ועולים בדבר הקושי של צה"ל ושל החברה הישראלית לשלב נשים בתפקידי לחימה ראוי להציג תפיסה הרואה בכך מהלך נכון מהבחינה הערכית, אפשרי מהבחינה המעשית ואף יעיל מהבחינה הארגונית

תרבותי וארגוני. הטיעון החברתי-תרבותי המרכזי הוא שביחידות לוחמות מעורבות ייווצר מתח מיני שעלול לפגוע בלכידות ובמוראל של היחידה.

מי שמעלים את הטיעון הזה אינם מכירים כנראה את המחקרים שהוקדשו לנושא הזה או פשוט מתעלמים מהמסקנות שעולות מהם, ולפיהן רצוי לשלב נשים בלחימה.² מהידע שנצבר מאז החלו לשלב נשים בתפקידי לחימה בצה"ל עולה שהביטויים של מתח מיני ביחידות הלוחמות המעורבות הם מינוריים, בין היתר משום שנוצרים ביחידות האלה מנגנונים שמונעים את היווצרותו של מתח מיני במידה שיכולה לפגוע בתפקודן הקרבי היעיל. מהידע הזה גם עולה שאין עדויות להיקפים חריגים של הטרדה מינית - מעבר

בוויכוח על שילוב נשים בדרג המסתער, אשר בבסיסו הטענה כי נשים אינן מסוגלות להיות לוחמות בשל ההבדלים הפיזיולוגיים בינן לבין גברים.

אולם כשם שיש גברים שאינם מסוגלים להיות לוחמים, כך יש נשים לא מעטות שיכולותיהן הפיזיולוגיות מאפשרות להן להשתלב במקצועות הלחימה. לכן פסילה קטגורית של כל הנשים היא לכל הפחות טעות תפיסתית חמורה. במילים אחרות, נשים יכולות להיות לוחמות ולתפקד היטב בשדה הקרב באופן עקרוני ובאופן מעשי כאחד.

סוגיית המתח המיני

טיעונים נוספים שמעלים המתנגדים לשילוב נשים בדרג המסתער הם בעלי אופי חברתי,

מבוא

שירות הנשים בצה"ל בכלל ובתפקידי לחימה בפרט הוא נושא חשוב ומרכזי בסדר היום של צה"ל זה שנים. העיסוק בנושא הזה מחייב עיון מעמיק ודיון נרחב הנסמך על הידע הרב שפותח באופן שיטתי וסדור בעולם האקדמי, בתקשורת, בקרב ארגונים וגופים חברתיים שונים העוסקים בתחום וכמובן בצבא. לאורך השנים הובעו התנגדויות רבות - מסיבות שונות ומגוונות - לשילוב נשים בתפקידי לחימה. באחרונה אף התפרסם מעל דפי כתב העת "מערכות" מאמר פרי עטה של אל"ם טליה לנקרי אשר מביא חלק לא מבוטל מהטיעונים האלה.¹

ההתנגדויות שהובעו במהלך השנים התבססו לדעתנו לעיתים קרובות על טעויות, על אי-דיוקים ועל טיעונים חלקיים שראוי להבהירם עד תום. במאמר מועלים טיעונים אחרים - מבוססים - כדי להראות כי ניתן לחשוב אחרת על שילוב הנשים בדרג המסתער.

הטיעונים נגד שירות נשים

הטיעון הפיזיולוגי

קודם כול יש לציין כי ההוגנים שבמתנגדי השילוב של הנשים בדרג המסתער, כמו גם המפקדים של היחידות הלוחמות המעורבות שקיימות כיום בצה"ל, אינם מערערים על יכולתן של נשים לתפקד בשדה הקרב ואף להיות לוחמות, שכן לדבריהם ליכולת הזאת יש הוכחות ממשיות בשטח. זוהי סוגיה חשובה ביותר בגלל מרכזיותו של הטיעון הפיזיולוגי

נשים לוחמות בצבא ארה"ב | נשים יכולות להיות לוחמות ולתפקד היטב בשדה הקרב באופן עקרוני ובאופן מעשי כאחד

לעיתים קרובות הטוענים כך מונים סיבות להסבר התופעה שהן רחוקות מלהיות הסיבות הנכונות. הצבא אינו מערכת גברית משום שהוא נוקשה, היררכי וריכוזי - כפי שרבים טועים לחשוב - שכן יש ארגונים רבים (כולל אגפים, יחידות ומערכים בתוך הצבא) שבהם יש רוב נשי, והם נוקשים, ריכוזיים והיררכיים באותה המידה.

בוודאי ש"גבריותו" של צה"ל אינה קשורה ליעודו, שהוא להילחם, להגן ולנצח, אלא אם ההנחה היא כי לחימה, הגנה וניצחון הם עניין של גברים בלבד. זו הנחה לא נכונה המבוססת על סטריאוטיפים ולא על הוכחות אמפיריות של ממש.

הצבא הוא מערכת גברית משום שהיא בנויה בעבור הגברים, בדמותם ועל ידם. לכן הסטנדרטים הפיזיים המסמיכים למקצועות הלחימה מותאמים לגברים, הציוד שבו הוא משתמש מותאם לרוב לגברים, התרבות הארגונית שלו הולמת את ארגון הזמן הגברי ו"כללי המשחק" בפיתוח המשאב האנושי וקידומו בו אף הם מותאמים לגברים.⁵ אלה אינם גזירה משמיים. ניתן לארגן אחרת באופן שיתאימו לנשים ולגברים כאחד.

הטענה שלנשים אין מוטיווציה להיות קרביות
עניין נוסף שעולה לעיתים נסוב סביב הדיוק של הנתונים המוצגים על שירות הנשים בצה"ל. אך הבעייתיות שבהצגת הנתונים השגויים קטנה בהשוואה לליקויים בהבנת הייחודיות של שירות הנשים ובהשוואה להיעדר הבקאות בתחום הזה - מה שמונע מתן פרשנות נכונה לנתונים. לשם המחשה, קיימת טענה כי השיעור הנמוך של הלוחמות מסך הלוחמים מעיד על כך שלנשים אין מוטיווציה להיות לוחמות. ובכן, מספר הלוחמות הנמוך אינו קשור כלל למוטיווציה הנמוכה הקיימת בקרב נשים, לכאורה, להיות לוחמות. התמונה שונה תכלית השוני.

ראשית, הידע המועט שיש למלש"ביות (לעומת מלש"בים) על השירות הצבאי בכלל ועל זה הקרבי בפרט מונע מרבות מהן לגשת למיונים, ובכך צריך לטפל. הכרות מעמיקה יותר עם המסלולים הייתה מעלה באופן ניכר את מספר הנשים שרוצות להגיע למקצועות הלחימה. ההנחה כי הצבא זוכה לסיקור רב שחושף את המלש"ביות לתפקידים ולנעשה

סא"ל אריאל ויינר
רע"ן מוקד ידע מגדר, מטה יוהל"ן

מהידע שנצבר מאז החלו לשלב נשים בתפקידי לחימה בצה"ל עולה שהביטויים של מתח מיני ביחידות הלוחמות המעורבות הם מינוריים, בין היתר משום שנוצרים ביחידות האלה מנגנונים שמונעים את היווצרותו של מתח מיני במידה שיכולה לפגוע בתפקודן הקרבי היעיל

זוהי עמדה בעייתית במיוחד. ראשית, מגולמת בה ההנחה כי מצב של אי־שוויון בין גברים לנשים בצבא הוא טבעי ונכון, שהרי לצבא אין עניין לדחוף לשוויון אלא אם הדבר ייכפה עליו על ידי החברה. הגישה הזאת עומדת בסתירה מוחלטת לעמדה המוסכמת שקיימת בנוגע לשירות נשים ולפיה תרומתן לצה"ל אינה מוטלת בספק והיא אף חיונית לו. איך ייתכן שאין עניין לצה"ל לוודא כי יש שוויון מלא בין גברים לנשים ובה בעת לציין שהנשים חיוניות כל כך, ותרומתן לא מוטלת בספק?

ביטול האיסור על נשים לפעול במרחב לחימה ובשטח אויב מבוסס על ההנחה שנשים (כמו גברים) עלולות להיפצע, להיהרג ואף ליפול בשבי

אך יותר מזה, העמדה הזאת מקעקעת תפיסות מושרשות ומוסכמות שעליהן נבנה הדיאלוג של צה"ל עם החברה ושומטת את הקרקע מתחת ליסודות החווה הבלתי כתוב שבין הפרט והחברה לבין הצבא, ושעליהם בנוי צבא העם. מרגע שצה"ל כופה את השירות בו על הבאים בשעריו, חלה עליו חובה ערכית, מוסרית וחברתית לתת שוויון הזדמנויות מלא ומהותי לכלל משרתיו וליצור את התנאים שיאפשרו לכל אחד מהם להשלים שירות משמעותי.

הטענה שהצבא הוא מערכת גברית

עוד נטען כי הצבא הוא "מערכת גברית", אך

תא"ל רחל סבת־ויזל
יועצת הרמטכ"ל לענייני נשים (יוהל"ן)

למה שקיים ביחידות אחרות בצה"ל. במילים אחרות: המציאות מלמדת שהטוענים האלה לא־ישילוב נשים בדרג המסתער אינם עומדים במבחן המציאות.³ יתר על כן, בטיעון בנוגע למתח המיני שיווצר בין הלוחמים ללוחמות מובלעת ההנחה שהמפקדים והחיילים בצה"ל אינם מסוגלים לשלוט ביצרם. זהו טעון שיש בו כדי להפחית מאיכותם ומאופיים ללא שום הצדקה.

סוגיית הנפילה בשבי והאונס

אשר לקושי החברתי להכיל מצב שבו נשים נופלות בשבי ועלולות להיאנס - גם זהו דיון שהחברה (והצבא) הכריעו כבר מזמן. מרגע שנקבע בחוק שירות הביטחון כי "לכל יוצא צבא אישה זכות שווה לזכותו של יוצא צבא גבר למלא תפקיד כלשהו בשירות הצבאי", הכריעה הכנסת (המייצגת באופן דמוקרטי את הציבור כולו בישראל) בנוגע לזכותה ולחובתה של כל אישה (כמו של כל גבר) לשלם את המחיר הכבד מכול בשירותה את המדינה ואת אזרחיה. ההשלכות האפשריות של החובה הזאת ברורות וידועות.⁴

עוד קודם לכן, ב־1982, הסיר צה"ל את כל המגבלות שהיו קיימות עד אז על נוכחותן ועל פעולתן של נשים בשטחי לחימה בכלל ומעבר לגבול בפרט. ביטול האיסור על נשים לפעול במרחב לחימה ובשטח אויב מבוסס על ההנחה שנשים (כמו גברים) עלולות להיפצע, להיהרג ואף ליפול בשבי. מכאן שבפעול העניין הזה כלל אינו מצוי במרחב הדיון.

הטענה שהחברה הישראלית אינה מעוניינת בשוויון אמיתי בין גברים לנשים

טיעון נוסף המועלה חדשות לבקרים הוא שהחברה הישראלית היא פטריארכלית, ולכן אין בה כוחות הדוחפים לשוויון בין גברים לנשים. ואם לחברה האזרחית אין עניין במתן שוויון רב יותר לנשים - כך ממשיכה הטענה - לצבא בוודאי שאין עניין לדחוף ביוזמתו לכיוון הזה.

בצבא אינה נכונה משום שזה לא מקור הידע של צעירים וצעירות על השירות הצבאי, ובוודאי שהסיקור כמעט שאינו עוסק באופיים של תפקידי הלחימה לנשים, אלא רק ברמת הפולקלור.

שנית, תפקידי לחימה מוצעים אך ורק למלש"ביות שמראש הביעו נכונות להגיע למסלול הזה, קרי ידעו עליו מראש ורצו בו. לו הייתה חשיפה של תפקידי הלחימה בקרב אלה שלא הביעו עניין, מאגר המתמיינות היה גדול יותר, וכך גם מספרן בפועל.

שלישית, למרות הקשיים חברתיים שהן חוות לעיתים קרובות, למרות היחס הלא אוהד של הגברים הלוחמים העמיתים ואף במקרים אחדים של מפקדיהן, למרות תנאי התשתית שלא תמיד טובים ומותאמים לשירות נשים בתפקידי לחימה, ולמרות העובדה שהן יכולות לעשות שירות משמעותי של שנתיים, בלי להתנדב לשנה שלישית, כפי שנדרש מהלוחמות, הן ממלאות את תפקידיהן באופן מעורר השראה, מוכיחות את עצמן בכל יום מחדש ואף מעמיסות על עצמן מעל ומעבר לנדרש מהן. הן עושות זאת כדי שלא ניתן יהיה להאשים אותן בחוסר תרומה או באי-עמידה בסטנדרטים הנדרשים להסמכה, הגם שהסטנדרטים האלה לא תמיד בהלימה עם הדרישות המקצועיות האמיתיות של תפקידיהן.

רביעית, חלק ניכר מהנשר של לוחמות קשור דווקא לעודף המוטיווציה שלהן לשרת בתפקידי לחימה. שברי המאמץ ופציעות נוספות שמהם סובלות הלוחמות נובעים מהרצון שלהן להוכיח את עצמן ולהעמיס על עצמן עומס גופני מעבר למומלץ מהבחינה המקצועית.⁶

יתרה מזו, נניח לרגע כי המוטיווציה של הנשים לשרת בתפקידי לחימה נמוכה (מה שכאמור לא נכון), האם זו סיבה מספקת כדי לחסום בפני כל הנשים, כולל אלה הרוצות בכך ומסוגלות מבחינת כישוריהן, את האפשרות לשרת בתפקידי לחימה ולתרום את התרומה המקסימלית האפשרית לצה"ל ולחברה הישראלית? מוטיווציה נמוכה קיימת לעיתים גם בקרב גברים כשמדובר בהתגייסות לחילות מסוימים ביבשה. האם בשל כך נחסמת דרכם של כל הגברים מלהגיע אליהם? במילים אחרות, ניתוח מעט יותר מעמיק של

שברי המאמץ ופציעות נוספות שמהם סובלות הלוחמות נובעים מהרצון שלהן להוכיח את עצמן ולהעמיס על עצמן עומס גופני מעבר למומלץ מהבחינה המקצועית

הנושא היה מעלה כי לו היו נוצרים בצה"ל התנאים הנדרשים לשירות הנשים בתפקידי לחימה (בדיוק כשם שהצבא יוצר אותם בעבור הגברים), היינו עדים להיקפים גבוהים יותר של לוחמות מיומנות הממלאות את משימותיהן באופן מקצועי לצד הלוחמים הגברים.

הטענה שגם בצבאות אחרים אין לוחמות רבות

המתנגדים לשילוב נשים בדרגה המסותר נוהגים להביא דוגמאות מצבאות זרים ולטעון שגם בהם נשים מעולם לא שולבו בתפקידי לחימה. מי שטוענים כך מתעלמים מעובדות שאינן נוחות להם, כמו החלטה שקיבל שר ההגנה לשעבר של ארה"ב, לאון פנטה, בתחילת 2013 - החלטה שאימצו גם שר ההגנה הנוכחי, צ'אק הייגל, ויו"ר המטות המשולבים, גנרל מרטין דמפסי - לפתוח את כל תפקידי הלחימה בצבא ארה"ב לנשים. צבא ארה"ב מצוי כעת בעיצומה של היערכות אינטנסיבית כדי לממש את החלטה הזאת עד תחילת 2016.⁷

החלטה הזאת התקבלה לא רק בגלל לחץ חברתי חיצוני, אלא גם נועדה "להלביץ" את המצב הקיים שבו נשים בפועל מצויות במרחב הלחימה, משתתפות באופן ישיר באירועי לחימה, משולבות בכוח הלוחם ואף נפצעות או נופלות בקרב.⁸

אומנם הצבאות הזרים זהירים בבואם לבחון את פתיחת תפקידי הלחימה לנשים (וכך ראוי שהתהליך ייעשה גם בצה"ל), אך כמה מהם הולכים בכיוון זה באופן נחרץ. זה המקום לציין שבכל הצילומים מהקורות של הכורדים נגד לוחמי דאע"ש בולטת העובדה שלוחמות כורדיות מצויות בחזית ונלחמות לצד לוחמים כורדים בכל מקצועות הלחימה.

הטענות בנוגע למקומם של הדת, של ערכי המשפחה ושל המיליטריזם בחברה הישראלית

ההגמוניה של הדת, ערכי המשפחה המושרשים והמיליטריזם מובילים לכך שהחברה בישראל אינה יכולה לקבל שנשים יהיו לוחמות בדרג

המסותר. ראשית, אין לשכוח כי תהליכי ההקצנה הדתית שמאפיינים את החברה הישראלית ותועדו בהרחבה עלולים לאיים לא רק על שירותן של נשים בדרג המסותר אלא על שירות הנשים בכלל.⁹

רבים ממי שמעלים טיעונים הקשורים לאורח החיים הדתי של המשרתים הגברים אינם מקבלים את שירותן של הנשים לא רק ביחידות לוחמות, אלא בכל מקום שבו הן באות במגע עם גברים. במילים אחרות: הם מתנגדים לשירות של נשים באופן כללי ולא רק לשילובן בדרג המסותר. היעלה על הדעת שבשל ההתנגדות הזאת של חלקים מקבוצות חברתיות אחדות יידחקו הנשים משירות לתפקידי שוליים או שכלל לא ישרתו בצבא? הדבר, כמובן, אינו מתקבל על הדעת.

הטיעון בנוגע להשפעתם של "ערכי המשפחה" על שילוב הנשים בתפקידי לחימה בדרג המסותר מתעלם אף הוא מהתמורות הרבות שחלו בעשורים האחרונים בחלוקת העבודה המגדרית המסורתית. ממחקרים חדשים עולה כי נוצר מודל חדש של גבריות, שלפיו גברים מעוניינים ליטול תפקיד מרכזי יותר במטלות הבית ובגידול הילדים, ובמקביל נשים רבות יותר מבעבר בוחרות בקריירה ובחלוקת עבודה מאוזנת יותר בינן לבין בני זוגן בכל הקשור לבית. במילים אחרות: הולך ומתערער המודל המסורתי הגלום במונח "ערכי המשפחה", ולפיו הגבר פועל במרחב הציבורי, ואילו האישה מוגבלת למרחב הביתי ונושאת לבדה בעול גידול הילדים ובעול הניהול של משק הבית. ערעור המודל הזה משפיע בהווה וצפוי להשפיע עוד יותר בעתיד על הצבא ועל שילוב הנשים בו.¹⁰

מכאן שלצד ערכי משפחה מושרשים שהיו (ובאופן חלקי עודם) ממאפיינייה של החברה הישראלית, ישנן מגמות חברתיות אחרות, מנוגדות, שמשפיעות כבר היום וישפיעו ביתר שאת בעתיד על אופי השירות של הנשים.

הטענה שהמיליטריזם של החברה הישראלית מונע שילוב של נשים בדרג המסותר מוטל אף הוא בספק. המיליטריזם הוא ממאפיינייה המרכזיים של החברה הישראלית מאז הקמתה ואף שלובש ופושט צורות, הוא נוכח מאז ועד עצם היום הזה.¹¹ המיליטריזם היה כאן כאשר נפתחו בהדרגה בפני נשים בצה"ל תפקידי הדרכה ותפקידיים של תומכי לחימה;

לשלב נשים בדרג המסתער משום שלא בשלה העת", ספק אם הן עצמן היו יכולות לעשות שירות כה משמעותי וליבתי כפי שהן עושות כיום, ובוודאי שהאפקטיביות של צה"ל הייתה נפגעת ללא תרומתן המקצועית האיכותית. תולדות שירותן של הקצינות האלה הן ההוכחה הניצחת כי לעולם לא תבשיל מעצמה העת ליצור שוויון הזדמנויות מגדרי מהותי בצה"ל, אלא יש ליצור את הבשלות הזאת באמצעות מהלכים יזומים שחשוב כי קצינות מצוינות כמותן יהיו בין המובילות אותם. זה לא רק ציווי ערכי וחברתי אלא זו גם דרך מעשית ויעילה לתרום לאפקטיביות המקצועית והמבצעית של צה"ל בשנים הבאות.

הערות

1. טליה לנקרי, "פורצות קדימה? על שילוב נשים בדרג המסתער", **מערכות** 454, אפריל 2014, <http://goo.gl/PJxu71>
2. לעניין הזה ראו למשל: אריאל ויינר, "פתיחת תפקידי לחימה לנשים בצבא ארה"ב - ניתוח הסיקור ודעת הקהל והמשמעויות האפשריות על צה"ל, יוה"ל, מסמך פנימי בצה"ל, 2013
3. ש' עמרם-כץ, "נלחמות להילחם - מחקר מעקב אחר שילוב לוחמות בצה"ל, יוה"ל, 2006. ראו גם: "נשים במרחב הלחימה בעמוד ענן ומשמעויות לשילוב הנשים בצה"ל", יוה"ל, 2013
4. הסייג בחוק שנותן פתח לסגור תפקידים בפני שירות הנשים מתייחס ל"אופיו ולמהותו" של התפקיד, קרי ליכולת של הנשים לתפקד בו מהבחינה המקצועית וכלל אינו קשור למידה שבה החברה יכולה להכיל שבי או אונס של נשים.
5. ש' עמרם-כץ, שם, אריאל ויינר, ול פורת, "נשים בתפקידים בכירים במערך הטכנולוגי - אבחון ארגוני מזווית ראייה מגדרית", יוה"ל, 2014
6. ש' עמרם-כץ, שם, ח' חליפה ול פורת, "תהליכי איתור, מיון ושיבוץ של לוחמות - דוח מסכם לתחקיר", יוה"ל, 2014
7. המצב הבסיסי שעליו הוחלט הוא פתיחה של כל התפקידים הקרביים בפני נשים. אם הצבא סבור כי יש תפקיד כלשהו שנשים אינן יכולות לבצע, חלה עליו החובה להוכיח זאת באופן שיטתי וסדור.
8. אריאל ויינר, "פתיחת תפקידי לחימה לנשים בצבא ארה"ב" ראו למשל: י' לוי ו' לרר, "תחרותיות והדרה: מדוע מתפתחת רטוריקה דתית נגד נשים בצבאי? בתוך: ר' גל, **בין הכיפה לכומתה: דת, פוליטיקה וצבא בישראל**, מודן הוצאה לאור, 2012, עמ' 339-358
10. ראו סקירה קצרה בנושא אצל מ' עירן יונה, "ארגון ישן אבות חדשים?", **מגדר**, גיליון מס' 2, 2013. יש לציין כי תמורות מעין אלו צפויות להשפיע גם על גברים ועל נשים בצבא אשר יחפשו. לצד שירות צבאי משמעותי, הזדמנות לקיים חיי משפחה סבירים וליהנות מזמן פנוי ובאיזון שבין השירות לבין החיים הפרטיים. ראו שכבר היום ייערך הצבא לכך.
11. א' בן אליעזר, **דרך הכוונת: היווצרותו של המיליטריזם הישראלי, 1956-1936**, דביר, 1995; ברוך קימלרלינג, "מיליטריזם בחברה הישראלית", **חיאוריה וביקורת** 4, 1993, עמ' 123-140; גיל לוי, **צבא אחר לישראל: מיליטריזם חומרי בישראל**, הוצאת ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2003

לוחמת בצה"ל | רבים ממי שמעלים טיעונים הקשורים לאורח החיים הדתי של המשרתים הגברים אינם מקבלים את שירותן של הנשים לא רק ביחידות לוחמות, אלא בכל מקום שבו הן באות במגע עם גברים

לאחר הדיון בטיעונים המסורתיים נגד שילוב נשים בדרג המסתער מן הראוי לבחון דווקא את שירותן של נשים רבות, קצינות ומפקדות, שבעשייתן ממחישות את סיפורו של שירות הנשים בצה"ל כולו

סיכום

לאחר הדיון בטיעונים המסורתיים נגד שילוב נשים בדרג המסתער מן הראוי לבחון דווקא את שירותן של נשים רבות, קצינות ומפקדות, שבעשייתן ממחישות את סיפורו של שירות הנשים בצה"ל כולו. הכוונה היא לקצינות רבות שפורצות דרך ועושות היסטוריה במסלול התפקידים שלהן: פיקוד על יחידות קרביות, קצינות חימוש ורפואה ברמת האוגדה, קצינות בכירות בתחומי המודיעין והמבצעים ועוד. מדובר בקצינות שבעצמן הוכיחו ומוכיחות פעם אחר פעם כי דרכים נפרדות, וגבולות נמתחים למרות תפיסות, סטריאוטיפים ואמונות קדומות השולטים פעמים רבות בשיח הארגוני והחברתי. רבים מהתפקידים שבהם שירותן ומשרתות הקצינות האלה נחשבו לפני כמה שנים ל"גבריים", לכאלה שנשים אינן יכולות לעשותם. אילו החברה כולה והצבא היו נוקטים את הגישה המוצעת מעת לעת שלפיה "בשלב הזה יש לזנוח את המאמצים

המיליטריזם היה כאן כאשר נפתח קורס הטיס לנשים ואף כאשר נשים החלו לאייש תפקידי לחימה בגדוד הקרקל, בחיל התותחנים, במג"ב, באיסוף הקרבי, בחיל הים ובחילות נוספים. לכן, היות שהתקדמות הנשים לעבר תפקידי הליבה של צה"ל - כולל תפקידי לחימה אחרים - מתקיימת למרות המיליטריזם השורר בחברה הישראלית, אין סיבה לחשוד כי הוא יעמוד בין הנשים לבין תפקידי הלחימה בדרג המסתער, כאשר יוחלט על כך.

הטיעון שנשים בדרג המסתער יפריעו לצה"ל להילחם

הטענה כי שילוב נשים בדרג המסתער יפריע לצה"ל למלא את ייעודו העיקרי - להילחם - מקוממת במיוחד. זאת משום שלא ניתן למצוא שום הוכחה או הסבר המניח את הדעת המצדיקים את מה שנחשב למובן מאליו: שלוחמות בדרג המסתער יפריעו לצה"ל להילחם. הסיבה לכך היא שמעולם לא נחקרה הטענה - וממילא גם לא נמצאה הדרך להוכיח אותה - שכל הנשים, באופן קטגורי, אינן יכולות לשרת בתפקידי לחימה בדרג המסתער. ייתכן שהקישור המובן מאליו שנעשה חדשות לבקרים בין לחימה לבין גבריות (ולכן דחיית האפשרות שנשים יהיו לוחמות) מבוסס על אמונות ועל מוסכמות חברתיות יותר מאשר על עובדות.